

КУРАШ: НЕВІДОМА СТОРІНКА ІСТОРІЇ

(Закінчення. Початок у № 23).

НА СТЕЖКАХ ПОШУКІВ І ЗНАХІДОК

Історичні та документальні джерела держархівів Волинської й Рівненської областей відкрили мені чимало невідомих сторінок з минулого Кураша – відпочинкової оселі князів Гльшанських-Дубровицьких в ХІУ-ХУІ ст., храму Преображення Господнього – від часу його побудови до новітнього. Ці наукові пошуки і знахідки стали рядом моїх статей в газетах і журналах України, українського світу на заході, сторінками моїх книг. Однак таємниці Кураських гір з їх минулими і сьогоденними святощами залишилися нерозгаданими навіть частково. І лише знахідки в польсько-молдовських джерелах та мої наукові подорожі з всеохоплюючими дослідженнями на місці (топоніміка, рельєф ґрунту, аналіз археологічних, мінеральних знахідок та інше) дали змогу все таки частково розгадати таємниці святих гір, відповісти на запитання, які хвилюють краєзнавців – тих, хто не байдужий до історичного минулого рідного краю.

Слід зазначити, що Кураш, як і все північне Погориння, ще в княжі часи належав до Луцької волості і впродовж віків був адміністративно, політично, економічно пов'язаний з столицею Волинської землі містом Луцьком. В Литовсько-руську добу становище не змінилось, після Люблінської унії 1569 року село перебувало в складі Волинського воєводства і лише по окупації білою Москвою історичної Волині наприкінці ХУІІІ ст. та поділу новоствореної 1797 року Волинської губернії на 12 повітів, Кураш став складовою частиною Рівненського, а сусідня Бережниця – Луцького повітів. Тому цілком можливо, що перші ченці-анакорити прийшли на святих Кураських горах саме з печерських монастирів південної Волині, зокрема, Володимира, Луцька, Данилова, Стіжка, Збаража, шукаючи відлюдних місць в цьому неповторно-мальовничому, але відлюдному куточку північного Погориння. Саме в ХІІ-ХІІІ ст. печерські монастирські стовпи ставали спільножиттєвими, а якась частина ченців-анакоритів йшла шукати відлюдних і придатних місць на Поліссі для своїх чернечих подвигів. Горинь – ця артерія життя і міграції, була водним шляхом від Вишнівця до Прип'яті, ним і скористались в своїх пошуках і знахідках інокі, щоб віднайти відлюдне місце для чернечого коліотського, анахоретського життя на святих Кураських горах.

Весняного травневого ранку вирушає-

мо з Бережниць з Анатолієм Юрчуком – студентом славетної Львівської політехніки, молодим краєлюбом, до Кураських гір, щоб оглянути їх рельєф і структуру, виміряти площу і висоту, зустрітись ще раз з старожителями села та почути і записати перекази про археологічні знахідки, зібрати відомості про святих місця Кураша.

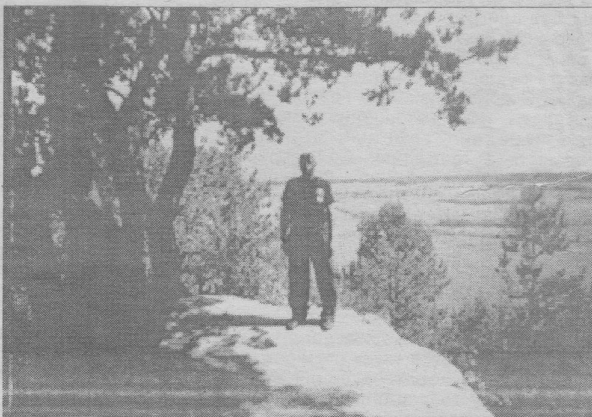
Пригадав собі в дорозі свою першу зустріч з Курашем 14 років тому, розмову з 80-річним свідомим українцем Василем Іларіоновичем Селезіоном.

– Від давнього Кураша, – казав він, – майже нічого не лишилося... Лишилось лише мені тоді додати до думок цього силовчолого, мудрого, прекрасного знавця краю, активіста "Просвіти", Товариства ім. Петра Могили в Луцьку, українського патріота слова: "Окрім притупленої московськими більшовиками-окупантами народної пам'яті".

Від Василя Іларіоновича та його ровесниці Марії Мусіївни Верзун вперше почув про святих Кураських горах та їх нерозгадані таємниці, але тодішній брак історичних джерел заставив мене оминати в своїх працях цю важливу ненаписану сторінку історії святого місця, і лише нині із знайдених історичних відомостей можна писати про окремі вже розгадані таємниці, що їх заховали тут шари землі та молодий, переважно, сосновий ліс, що великим вічнозеленим килимом вкриває майже всю територію гір.

Анатолію Юрчуку відомі в Кураських горах всі закутки, бо багато годин свого дитинства провів тут. Гори простягаються понад старим річищем Горині від села Кураш аж до Бережниць, автошлях Сарни-Дубровиця лише частково відтяв західні їх пагорби, які нині перетворені в орні землі.

Ідемо стежкою по лузі у підніжжі Кураських гір, оглядаємо і вимірюємо їх довжину, висоту, а тоді вже й ширину, занотуємо в записник, робимо знімки. Біля повстанської могили Кураських гір поступово зменшуються і нагадують своєрідне плато, а за моголою – оглядовий майданчик, з якого Горинь, луки та загоринські ліси

видніють на багато кілометрів.

Справді, тут як ніде відчувається в природі рука Всевишнього. Розуміємо чому святих Кураських горах та неповторно-чарівні краєвиди, які з них відкриваються, не могли не притягнути своєю красою до себе плем'я дулібів, ченців-коліотів, князів Гльшанських-Дубровицьких, нас дослідників минулого цього мальовничого і багатого на історичні події і пам'ятки краю.

З оглядового майданчика милуємось мальовничими краєвидами рідної землі, закарбовуємо в пам'яті оглянуте, аналізуємо зібрані відомості, щоб на канві з історичних джерел та пошуків і знахідок на місцях вишити нові сторінки з минулого святих Кураських гір. А потому ідемо до храму Преображення Господнього в Кураші, щоб ще раз оглянути святиню, зустрітись з його настоятелем о. Василем Іваничком, який надто "осучаснив" своїми капітальними ремонтами святиню і невідомо навіщо поруч неї вибудував величавий гараж. Про "любов" парафіян до свого душпастиря з московської церкви "написано" на металевих дверях гаража. Всі двері покриті чисельними "ранами" від удару об них камінням. Роблю знімку з храму та окрему з гаража, а тоді прямуємо до хати настоятеля, який зустрічає нас на подвір'ї з своїми синами Іваном і Василем, яких прошу виховувати батька як священника-патріота рідної церкви і свого народу...

На фото: автор на оглядовому майданчику Кураських гір.

Володимир РОЖКО,
історик-архівіст м. Луцьк.